

Forord

Ytterligere et år i Coronaens tid har gått, og nå begynner samfunnet og kulturlivet sakte å åpnes opp igjen. Vi har vent oss til å treffes for å spille og danse, forske og undervise i digitale forum, eller via hybridløsninger både fysisk og på nett. Vi er mange som nå ser fram til å få treffes offentlig på kultur- og musikkarrangementer. Året har også vært preget av diskusjoner innad i folkemusikk- og folkedansmiljøet, hvor en større bevissthet rundt problemstillinger som omhandler likestilling gjeldende kjønn og etnisitet har blitt etterspurt. Diskusjonene har pågått både i utøverbiljøer og innen det akademiske forskningsfeltet, nasjonalt og internasjonalt. Det har vært et sterkt ønske om å sette søkelys på, kritisk reflektere over og synliggjøre hvilke verdier og holdninger vi bygger vår forskning og undervisning på, spesielt med fokus på å «avkolonialisere» fagdisiplinene («decolonialise musicology, ethnomusicology and dance studies»). Innenfor vår hovedorganisasjon, International Council for Traditional Music (ICTM), har vi kunnet følge og delta i intensive diskusjoner om et navneskifte; fra tradisjonsmusikk til musikktradisjoner, og også inkludere dansefeltet (se videre under «Rapporter»). Det har med andre ord vært et år som har vært gjennomsyret av refleksjon og samtaler om hva folkemusikk- og folkedansforskningen skal inneholde, for hvem den skal være til og hvordan vi arbeider inkluderende innen feltet og miljøet.

Denne utgaven av Musikk og tradisjon består av en samling frie artikler fra folkemusikkforskningen i Norden. Likevel har fire av artiklene nærliggende tematikk som på ulike vis omhandler musikkinstrumenter; relasjonen mellom instrumentet og utøveren, skapelsen av nye musikkinstrumenter og instrumentenes sosiale og kulturelle bruksområder i samfunnet. Tidsskriftets avsluttende artikkel har en litteraturhistorisk tilnærming og løfter fram problemstillinger i skjæringspunktet mellom muntlige og skriftlige tradisjoner.

I den første artikkelen «Å måle i blått» utforsker og problematiserer Per Åsmund Omholt intonasjonspraksiser og spillestil på hardingfela. Med utgangspunkt i arkivopptak av tradisjonell slåttemusikk, først og fremst med Tinn-spellemannen Johannes Dahle (1890–1980) fra Telemark, gjør Omholt akustiske målinger i programmet «Melodyne» som bearbeides statistisk og visuelt. Omholt viser hvordan det konvensjonelle diatoniske systemet er lite egnet til å forklare intonasjonspraksis innen sjangeren. Fra et utøverperspektiv presenterer han variable intonasjonsmønstre og argumenterer for at disse blir styrt av fysisk-motoriske forhold (som håndens posisjon, utforming og fingerplassering), akustiske faktorer og normative rammeverk. Omholt beskriver rammene som et *mulighetsrom*, der variabel intonasjon kan brukes som et ekspressivt verktøy – et estetisk valg som muliggjøres av en sjanger-spesifikk toleranse. Studien innbyr gjennom den metodiske framgangsmåten til flere sammenlignbare undersøkelser. Omholt viser innsiktsfullt hvordan slike studier av eldre arkivopptak kan åpne opp for andre typer av uttrykksunivers for dagens utøveres intonasjonspraksis.

Utøverperspektivet står også i fokus i Thomas von Wachenfeldts artikkel som omhandler et kombinert forsknings- og innspillingsprosjekt av spelemannsmelodier på fele fra Hälsingland i Sverige, med navnet «Brudlåtar» (2018). I artikkelen får vi følge Wachenfeldts kunstneriske prosess i tolkingen av spelemannsmusikken fra andre halvdel av 1700-tallet. Gjennom studier av framføringspraksisen innen tidlig musikk under senbarokken og rokokkoperioden, i kombinasjon med lydopptak og nedtegninger av spelemenn født på 1800-tallet, prøver forfatteren å revitalisere og rekonstruere de utvalgte spelemannsmelodiene. Med utgangspunkt i Paul Riceøurs (1984) mimesisteori om interpretasjon diskuterer Wachenfeldt de utfordringer, begrensninger og muligheter som arbeidet innebar, blant annet angående ornamentikk, toneforming og uttrykkssett. Han gir et verdifullt innblikk i kunstnerens møte med det musikalske materialet og viser hvordan forfatterens ulike roller som musiker, arrangør og forsker kan berike hverandre.

«Hedningarnas moraoud: innovation, fantasi och nygamla musikinstrument» er navnet på den tredje artikkelen i skriftet. Den er skrevet av

Daniel Fredriksson og Hållbus Totte Mattsson. Forfatterne undersøker oppkomsten og utviklingen av musikkinstrumentet *moraoud* – en hybrid mellom svensk moraharpa og arabisk oud. Instrumentet ble skapt av medlemmene i folkrockbandet Hedningarna, som har vært en del av folk- og verdensmusikkscenen i Sverige siden 1980-tallet. Studien bygger på forfatternes egne autoetnografiske refleksjoner, ettersom Mattsson spiller lutt i bandet og Fredriksson selv har erfaring med å spille moraoud. Autoetnografien ses i sammenheng med intervjuer med instrumentmakere og med diskusjoner som føres om instrumentet i sosiale medier. Inspirert av sosialsemiotisk teori betrakter forfatterne instrumentet som et ensemble av tegn som får mening i møtet med musikeren, og analyserer instrumentets meningspotensiale og «affordanser». Fredriksson og Mattsson løfter særlig frem den affektive imaginære kulturhistorien som moraoudens sammenflettinger av svenske og orientalske musikktradisjoner ga opphav til. Instrumentet ble en formidler av alderdommelighet, interkulturalitet og nordiskhet, noe som passet bra inn i den globale verdensmusikkscenen. Artikkelen gir et innsiktsfullt portrett av instrumentet og viser hvordan tilfeldigheter og fantasi kan ha stor betydning for skapelsen av nye musikkinstrumenter.

Instrumentenes materielle forutsetninger i relasjon til sosiale og kulturelle bruksområder er også et tema som behandles av Mats Krouthén i tidsskriftets neste artikkel. Krouthén ser nærmere på ulike typer dreiepositiv og instrumentets tradisjoner i Norge. Tidligere forskning om det musikkmekaniske instrumentet og betydelsen for musikklivet i Norge har fremfor alt fokusert på tiden etter 1850, og det såkalte «Steinkjerpositivet» med opprinnelse i Nord-Trøndelag. Krouthén retter i stedet søkelyset på tiårene før og prøver å kartlegge og beskrive de instrumenttypene som fantes, hvordan de ble brukt, i hvilke sammenhenger og av hvem. Det trengtes håndverkskunnskaper og kompetanse for å spille, reparere og programmere instrumentene, og forfatteren identifiserer sentrale tradisjonsbærere, instrumentmakere og formidlere. Basert på analyser av avisartikler og instrumentene i seg selv som kulturelle artefakter, skildrer Krouthén et levende og rikt kulturliv der instrumentene ble brukt til dans, sang og underholdning, med en overgang fra salongmiljøene til bygatene.

Krouthén viser hvordan nytt repertoar ble introdusert i Norge via dreiepositivene. Studien er detaljrikt og nøye gjennomført, og sammenfører musikkvitenskapelige og museologiske forskningstradisjoner.

I skriftens siste artikkel «En Ridder saa bold og en Frøken saa grand» – spøkelsesdiktning i vers og på prosa» tar Olav Solberg leseren med på en spennende reise og viser hvordan en tekst kan begynne å leve sitt eget liv og spres i ulike former. Solberg tar utgangspunkt i en kunstballade fra sent 1700-tall: «Alonzo the Brave and Fair Imogine» som inngår i den gotiske skrekkromanen *The Monk* (1796), diktet av den engelske forfatteren Matthew Gregory Lewis. Alonzo-balladen ble tidlig oversatt til svensk og dansk, men først senere til norsk («Lansens Vise»). Solberg ser nærmere på hva vi vet om «Lansens vise» som norsk skillingstrykk og tradisjonstekst, diskuterer eksempler, boktrykkere og geografisk spredning. Han viser hvordan balladen gjennom sitt dramatiske innhold har levd videre som dikt, vise og prosaberettelse i de nordiske landene. Solberg diskuterer hvordan det ikke har vært vanntette skott mellom visetradisjon og eventyr- og sagndiktning. Selve emnet var så fengslende, at om man ikke hadde tilgang til en sanger med godt minne eller et trykt eksemplar, for eksempel skillingstrykk, kunne en god forteller omskape diktet til et fascinerende eventyr.

Til slutt kommer faste poster som bokanmeldelser, der Siri Mæland og Thomas Solomon har levert leseverdige og gode bidrag, rapporter fra konferanser folkemusikk- og folkedansforskere har deltatt på det siste året, og sammendrag av folkemusikkrelaterte masteroppgaver fra 2021. Norsk folkemusikkklags eget seminar «Aktuell, tradisjonell og unik» ble i år dessverre avlyst på grunn av situasjonen med Coronapandemien og få påmeldte.

Norsk folkemusikkklag har i år hatt gleden av å inngå en langsiktig samarbeidsavtale med Norsk Senter for folkemusikk og folkedans (Sff). Samarbeidet har som mål å gjensidig styrke hverandres faglige arbeid for formidling, dokumentasjon og forskning på folkemusikk og folkedans samt utveksling av kompetanse, metoder, informasjon og ressurser. Avtalen sikrer NFL en fast økonomisk støtte til utgivelsen av Musikk og tradisjon, og Sff

bidrar med vitenskapelig kompetanse til redaksjonen.¹ Vi vil takke Sff for et fint samarbeid så langt, og ser fram til et fruktbart samarbeid også i fremtiden.

Tidsskriftet har i år et nytt redaksjonsråd med representanter fra folkemusikk- og folkedansområdet i Norge, Sverige, Danmark og Finland. Vi vil takke rådet for engasjementet, det gode samarbeidet, og spennende framtidsplaner (for beskrivelse av de enkelte redaksjonsmedlemmer se «Redaksjonsråd» i slutten av skriftet).

Stor takk også til artikkelforfatterne, de anonyme fagfellene, bokanmelderne, redaksjonen, Novus forlag og alle andre som har bidratt til tidsskriftet!

God lesning!

Karin Eriksson
Oktober 2021

1. Se lagets hjemmeside <<https://norskfolkemusikklag.wordpress.com/2021/03/04/samarbeidsavtale-mellom-sff-og-nfl/>>